

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu iecelšanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, saņemot un nesaņemot atalgojumu, brīvprātīga darba un viesaukles darba nolūkā"

COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD)

(2013/C 341/12)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU kgs**

Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 26. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu iecelšanu un uzturēšanos pētniecības, studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, saņemot un nesaņemot atalgojumu, brīvprātīga darba un viesaukles darba nolūkā"

COM(2013) 151 final – 2013/0081 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 492. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 18. un 19. septembrī (2013. gada 18. septembra sēdē), ar 126 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka ir nepieciešams pārstrādāt abas minētās direktīvas, lai risinātu demogrāfiskas un saimnieciskas problēmas.

1.2 Lai sasniegtu stratēģijā "Eiropa 2020" noteiktos mērķus un īstenotu citas tālejošas iniciatīvas, Eiropas Savienībai ir steidzami nepieciešama pārdomāta un stabila migrācijas politika. Ja tā arī turpmāk vēlas nodrošināt inovācijai labvēlīgus apstākļus un saglabāt aktīva rūpniecības centra statusu, tai ir jāpieviline talantīgi cilvēki un jānodrošina intelektuālā darbaspēka laba aprīte.

1.3 Komiteja uzskata, ka migrācijas un mobilitātes veicināšanas politikai ir jābūt cieši saistītai ar cilvēka pamattiesību sistēmu. Pamattiesību hartas principi ir jāpiemēro visos līmeņos.

1.4 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un ES Pamattiesību aģentūru noteikt, kādi ir trešo valstu valstspiederīgo aizsardzības trūkumi un ierosināt dalībvalstīm pasākumus konstatēto problēmu novēršanai. Diskriminācija ir apņēmīgi jāapkaro visos līmeņos.

1.5 Komiteja pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas darbību, kas vērsta uz tādu divpusēju partnerattiecību veidošanu mobilitātes

atbalsta jomā, kas rada apstākļus Eiropas Savienības un tās sastāvā neesošu valstu, īpaši tās kaimiņvalstu, sadarbībai.

1.6 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un dalībvalstis ņemt vērā dzimumu līdztiesības dimensiju un izstrādāt programmas, kas paredzētas sieviešu līdzdalības veicināšanai.

1.7 Rūpīgi jānovērtē vīzu piešķiršanas procedūru bremzējošie šķēršļi neatkarīgi no to rakstura un jānosaka to novēršanas pasākumi. Vīzu piešķiršanas procesam ir jābūt vienkāršam, adekvātam, pieejamam un nediskriminējošam.

1.8 Komiteja ņem vērā, ka ļoti svarīgi ir trešo valstu pilsoņiem, tāpat kā uzņemšanas dalībvalsts pilsoņiem, piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

1.9 Komiteja aicina pievērst uzmanību nepieciešamībai studentiem, pētniekiem, brīvprātīgajiem un viesaukļu sistēmā iesaistītajiem cilvēkiem nodrošināt vienādu aizsardzību, neraugoties uz to, vai viņi veic apmaksātu darbību vai ir aktīvi darba tirgū. Šī apmaksātā darbība bieži slēpj darba attiecības, tāpēc ir nepieciešams novērst ļaunprātīgu izmantošanu, ko var izraisīt šāds stāvoklis, līdz ar to attieksmei pret visām šīm kategorijām ir jābūt vienāda. Īpaša uzmanība ir jāpievērš tiem cilvēkiem, īpaši sievietēm, kas veic mājāsaimniecības pienākumus viesaukļu sistēmas ietvaros.

1.10 Komiteja pozitīvi vērtē 24. pantu, saskaņā ar kuru trešo valstu pilsoņiem ir tiesības uzturēties attiecīgajā dalībvalstī divpadsmit mēnešus pēc pētniecības darba vai mācību pabeigšanas, lai meklētu darbu. Tomēr Direktīvā 2011/98 ietvertie vienlīdzīgas attieksmes noteikumi ietver atkāpes, kas nav saderīgas ar mērķiem, kuri noteikti abu direktīvu pārskatīšanas sākumā.

1.11 Komiteja uzskata, ka Komisijas paziņojums ir būtisks faktors, no kā atkarīga veiksmīga šīs politikas īstenošana. Dalībvalstīm un Eiropas iestādēm ir jāīsteno saziņa ar trešo valstu pilsoņiem un jānodrošina viņiem piekļuve kvalitatīvai informācijai.

2. Ievads

2.1 ES saskaras ar lielām strukturālām demogrāfiska un ekonomiska rakstura problēmām. Samazinās aktīvo iedzīvotāju skaits un uzņēmumiem ir grūti atrast kvalificētus darbiniekus.

2.2 ES nosaka savas migrācijas politikas vispārējo sistēmu, migrācijas un mobilitātes jautājumus skatot globāli, un tā nosaka, kā Savienība veido dialogu un sadarbību ar tām valstīm, kas nav dalībvalstu vidū.

2.3 ES ir steidzami jāatrod risinājums arī inovācijas jomā. Stratēģijā "Eiropa 2020" un tās pamatiniciatīvā "Inovācijas Savienība" ir ietverts mērķis palielināt ieguldījumus pētniecībā un inovācijā, kuru rezultātā saskaņā ar aplēsēm radīsies aptuveni viens miljons jaunu darbvietu pētniecības jomā Eiropā. Imigrācija no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, var nodrošināt augsti kvalificētu darbaspēku un talantīgus cilvēkus, kurus var piesaistīt ikviens no ES dalībvalstīm.

2.4 Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 79. pantā Savienībai ir noteikts uzdevums izstrādāt kopēju imigrācijas politiku, kuras mērķis ir nodrošināt migrācijas plūsmu efektīvu pārvaldību un taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstīs.

2.5 Direktīvā 2004/114/EK ir paredzēti obligātie noteikumi trešo valstu pilsoņu uzņemšanai. Tās piemērošana skolēniem, brīvprātīgā darba veicējiem un stažieriem, kas nesaņem atalgojumu, ir dalībvalstu ziņā. Direktīvā 2005/71/EK ir paredzēta ātra uzņemšanas procedūra trešo valstu pētniekiem, kas noslēguši uzņemšanas līgumu ar pētniecības iestādi, kuru apstiprinājusi attiecīgā dalībvalsts.

2.6 Komisija 2011. gadā ir iesniegusi Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumus par abu minēto direktīvu īstenošanu, kuros ir norādīts, ka tās ietver virkni nepilnību.

2.7 Galvenā šo direktīvu problēma ir saistīta ar trešo valstu pilsoņu atļaujām ieceļot un uzturēties ES (ilgtermiņa vīzas, uzturēšanās atļaujas). Šīs jomas juridiskie noteikumi bieži vien ir

sarežģīti un neskaidri, savukārt procedūras aizņem pārmērīgi daudz laika, turklāt to piemērošana ne vienmēr ir taisnīga un konsekventa. Šobrīd spēkā esošie imigrācijas noteikumi nepietiekami atbalsta Savienības programmas, piemēram, *Erasmus Mundus* vai *Marie Curie*, kurās ir noteikti mobilitātes pasākumi.

2.8 No darba tirgus viedokļa studiju beidzējiem no trešām valstīm nav pietiekami daudz iespēju atrast darbu, un tas attiecas arī uz pētniekiem, kas ir pabeiguši savus pētniecības projektus. Dažos gadījumos trešo valstu pilsoņus nevar pieņemt darbā universitātēs, jo tās ir publiskā sektora sfērā. Par prioritāti ir jānosaka sieviešu piekļuve zinātniskām profesijām, tādēļ ir jānovērš visi gan tiešās, gan netiešās diskriminācijas veidi un citi šķēršļi, kas traucē viņām ieņemt augsti kvalificētus amatus zinātnes jomā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka abas minētās direktīvas ir jāpārstrādā.

3.2 Eiropas Savienības skatījumā viena no prioritātēm ir atvērta ārējai pasaulei, lai gan šo mērķi pašreizējos apstākļos ir grūti realizēt. ES ir jāuzlabo mobilitāte un jāizmanto visi tās rīcībā esošie instrumenti, lai palīdzētu trešo valstu pilsoņiem iesaistīties izglītības un pētniecības darbā, kā arī darba tirgū.

3.3 Eiropas Savienībai ir nepieciešama jauna pieeja ekonomiskās migrācijas jomā, kas dotu trešo valstu pilsoņiem iespēju uzkrāt zināšanas un prasmes. Sadarbojoties ar minētajām valstīm, ir jāveicina intelektuālā darba spēka aprīte, kas labvēlīgi ietekmē gan nosūtītājas, gan uzņēmējas valstis.

3.4 Eiropas Komisija 2010. gada oktobrī pieņēma iniciatīvu, ar kuru ir ierosināta virkne drosmīgu un vajadzīgu pasākumu un politikas nostādņu, ko tā uzskata par nepieciešamām, lai Eiropas Savienība varētu kļūt par Inovācijas Savienību. Šajā nolūkā ES ir jāuzlabo to noteikumu elastība, kas tiek piemēroti trešo valstu pilsoņu ieceļošanas un uzturēšanās jomā.

3.5 Trešo valstu pilsoņi var palielināt izglītības, zinātnes, kultūras un ekonomikas pasākumu dinamiku un daudzveidību Eiropā. Komiteja uzskata, ka trešo valstu pilsoņu mobilitātes uzlabošana ir viens no Eiropas Savienības demogrāfijas un ekonomikas attīstības jomas problēmu risinājumiem. Komiteja uzskata arī, ka mobilitātes veicināšanas politikai ir jābūt cieši saistītai ar cilvēka pamattiesību sistēmu.

3.6 Komiteja atzinīgi vērtē apņemšanos apkopot un vienkāršot procedūras, kas noteiktas iekļūšanai Eiropas Savienības teritorijā. Pašreizējie ekonomikas un politiskie apstākļi var kļūt par cēloni tam, ka tiktu stingri nodalītas visas ar trešo valstu pilsoņiem saistītās jomas: valsts līmeņa sistēmas, politika un tiesību akti.

3.7 Eiropas Savienības funkcijās ietilpst debašu centralizācija, kopēju risinājumu meklēšana, atbalsts labākajai praksei un atbalsts tās dalībvalstu, trešo valstu un to pilsoņu pūļiem.

3.8 Vienlīdz nepieciešams ir arī precizēt tās trešo valstu pilsoņu kategorijas, kurām ir atvieglota piekļuve Savienības teritorijai. Šī iniciatīva situāciju padara skaidrāku un paredzamāku gan dalībvalstīm, gan trešo valstu pilsoņiem. Lai gan uzņemšanas un uzturēšanās nosacījumi ir atšķirīgi, to visu iekļaušana jaunajā direktīvā stiprinātu tādas būtiskas transversālas dimensijas kā pamattiesību ievērošana.

3.9 Trešo valstu pilsoņiem ir tiesības un pienākumi, par ko viņiem ir jābūt informētiem un kas viņiem ir jāievēro.

3.10 Komiteja atzinīgi vērtē darbu, kas ieguldīts, lai uzlabotu koordināciju starp trešo valstu pilsoņu piekļuvi un svarīgākajām darbības jomām, kuras ir saistītas ar migrāciju, izglītību un pētniecību, īpaši saistībā ar tādām atzītām programmām kā, piemēram, *Erasmus Mundus* un *Marie Curie*.

3.11 Komiteja atzinīgi vērtē arī trešo valstu iedzīvotāju pamattiesībām veltīto uzmanību. Tomēr rūpīgāk būtu jāskata pasākumi, ar kuriem tiek garantēta taisnīga attieksme pret šiem cilvēkiem. Praksē trešo valstu pilsoņi, īpaši studenti un viesaukļu sistēmā nodarbinātās personas, nereti nonāk neaizsargātā stāvoklī. Komiteja mudina Eiropas Komisiju un ES Pamatiesību aģentūru noteikt, kādi ir šie trešo valstu valstspiederīgo aizsardzības trūkumi un ierosināt dalībvalstīm aktīvus pasākumus to novēršanai.

3.12 Komiteja raizējas par rasistiskas un ksenofobas attieksmes izplatīšanos pret trešo valstu pilsoņiem. Ja tiktu uzlabota mobilitāte, nepanākot šādas attieksmes izskaušanu, varētu tikt apdraudēta visu politisko mērķu īstenošana.

3.13 Komiteja konstatē, ka priekšlikumā ir ietverti konkrēti pasākumi, kas uzlabos trešo valstu pilsoņu integrāciju Eiropas pētniecības un izglītības telpā, kā arī darba tirgū.

3.14 Ir jāveicina trešo valstu pilsoņu piekļuve tādai nodarbinātībai, kas ietver gan darbu, gan izglītību un apmācību. Ir svarīgi stiprināt vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu to personu pieņemšanai darbā un darba apstākļiem, kuru stāvokli nosaka izskatāmās direktīvas.

3.15 Komiteja mudina Eiropas Komisiju un dalībvalstis ņemt vērā dzimumu līdztiesības dimensiju un izstrādāt programmas, kas paredzētas sieviešu līdzdalības veicināšanai. Lai šo mērķi sasniegtu, studentu un jo īpaši pētnieku mobilitāte ir jānosaka par prioritāti.

3.16 Komiteja vēlas mudināt dalībvalstis un Eiropas iestādes paredzēt iespējami plašāku mijiedarbības spektru, kas attiektos arī uz pētniecību, izglītību un nodarbinātību. Eiropas telpa ir tāda, ka radoša mākslinieciskā darbība un radošās industrijas ir viens no tās integrācijas, sociālā progressa un ekonomikas attīstības faktoriem.

3.17 Komiteja aicina Eiropas Komisiju, dalībvalstis un Eiropas Parlamentu stiprināt aizsardzību darba vietā, kas paredzēta trešo valstu pilsoņiem, kuri pieņemti studiju un pētniecības nolūkā vai kuri strādā viesaukļu sistēmā arī tad, ja šie cilvēki ir iesaistījušies darba tirgū. Komiteja uzskata, ka attiecībā uz studentiem, pētniekiem un viesaukļu sistēmā strādājošām personām ir jāatceļ atkāpes no noteikumiem par vienlīdzīgu attieksmi, kas ietverti Direktīvā 2011/98.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi paplašināt direktīvas vispārējo piemērošanas jomu tā, lai tā attiektos arī uz stažieriem, kas saņem atalgojumu, un viesaukļu sistēmā strādājošajiem.

4.2 Komiteja uzskata, ka praksē mobilitāti apgrūtina daudzi ar procedūru un iestādēm saistīti šķēršļi. Galvenokārt tas attiecas uz vīzu piešķiršanas procedūrām, kas ir ilgas un neparedzamas, un reizēm tiek pieņemti nepamatoti lēmumi. Pieteikumu iesniedzējiem tās izmaksā tik dārgi, ka tās ir gandrīz nepieejamas. Iespējas vērsties vēstniecībās vai konsulātos bieži vien ir ļoti ierobežotas. Minētie šķēršļi, neatkarīgi no to būtības, ir rūpīgi jānovērtē un jānosaka to novēršanas pasākumi. Vīzu piešķiršanas procesam ir jābūt vienkāršam, adekvātam, pieejamam un nediskriminējošam.

4.3 Privātajam sektoram ir ļoti būtiska loma to mērķu īstenošanā, kas ir saistīti ar pētniecības finansēšanu un attīstību. Ir jāmudina uzņēmumi izvēlēties brīvprātības pieeju, lai piesaistītu pētniekus. Arī dalībvalstu iestādēm sadarbībā ar privātām iestādēm un uzņēmumiem būtu jāizstrādā pasākumi, kas dotu iespēju likvidēt praktiskos šķēršļus, kas traucē šo cilvēku integrācijai. Piemēram, bankas konta atvēršana var izrādīties garš un sarežģīts process.

4.4 Komiteja konstatē, ka vīzas saņemšana no procedurālā viedokļa ir grūta tiem cilvēkiem, kuri pievēršas brīvprātīgajam darbam, kas ir īpaša aktivitāte, kura netiek pielīdzināta nedz darbam, nedz mācībām, bet zināmā mērā tiek saistīta ar abām minētajām darbībām. Brīvprātīgais darbs ir oficiāli jāatzīst par darbību, kas var būt par pamatojumu vīzas piešķiršanai.

4.5 Šajā saistībā Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgs vietējo un reģionālo pašvaldību ieguldījums.

4.6 Turklāt noteikumu, kas dalībvalstīm dod iespēju noteikt labvēlīgākus nosacījumus personām, kurām piemēro šo direktīvas priekšlikumu, Komiteja uzskata par apsveicamu īpaši tāpēc, ka tādējādi šīs valstis var veidot īpašu politiku, lai ieinteresētu trešo valstu pilsoņus ierasties to teritorijā. Lai arī direktīvas piemērošanas joma netiek mainīta, būtu jāpanāk, lai dalībvalstu politika neradītu diskriminējošu attieksmi pret dažām trešo valstu pilsoņu kategorijām vai atsevišķiem pilsoņiem.

4.7 Šīs politikas jomā Komiteja atbalsta mobilitātes veicināšanai paredzētu partnerību veidošanu un uzsver nepieciešamību uzlabot ES un trešo valstu sadarbību, lai efektīvi nodrošinātu intelektuālā darbaspēka apriti. Būtu nepieņemami, ja izglītības un pētniecības izaugsme Eiropas Savienībā notiktu uz trešo valstu sabiedrības kompetentākās daļas aizplūšanas rēķina. Komisijas priekšlikums neatklāj skaidri, kādi konkrēti pasākumi ir paredzēti tā novēršanai.

4.8 Attiecībā uz studentu un jaunizveidotās atalgotu stažieru kategorijas stāvokli Komiteja atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru viņiem ir atļauts uzturēties vēl vienā dalībvalstī laikposmā no trim līdz sešiem mēnešiem, ja viņi atbilst izskatāmās direktīvas vispārējiem nosacījumiem.

4.9 Komiteja piekrīt, ka jāuzlabo studentu iespējas piekļūt darba tirgum atbilstoši direktīvā ietvertajiem nosacījumiem, saskaņā ar kuriem viņiem ir iespēja strādāt vismaz divdesmit stundas nedēļā, turklāt katra dalībvalsts, īstenojot sociālo dialogu ar sociālajiem partneriem, nosaka, cik stundas maksimāli ir atļauts strādāt nedēļā vai cik dienas vai mēnešus atļauts nostrādāt gadā. Tā kā studentu galvenais mērķis ir pabeigt studijas, atļautais darba laiks ir jāierobežo līdz tādām līmenim, kas

ļauj sasniegt šo mērķi. Regulāros periodos būtu jāiesniedz apliecinošs dokuments par progresu studijās.

4.10 Komiteja ņem vērā, ka ļoti svarīgi ir trešo valstu pilsoņiem, tāpat kā uzņemšanas dalībvalsts pilsoņiem, piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem.

4.11 Atzinumos, ko Komiteja ir vēltījusi 2006. gadā pieņemtajai zaļajai grāmatai par ekonomisko migrāciju⁽¹⁾ un 2008. gadā ieviestajai apvienotajai atļaujai⁽²⁾, tā ir paudusi nostāju, ka papildus vienlīdzīgai attieksmei darba vietā, kas attiecas uz darba apstākļiem, algu un nosacījumiem, kuri jāievēro, atlaižot no darba, veselības aprūpes un darba drošības sistēmu darba vietā un biedrošanās brīvību, likumīgajiem migrantiem ir jādod arī tiesības saņemt izglītību un profesionālo apmācību.

4.12 Dalībvalstīm ir jāpārlicinās, vai praksē trešo valstu pilsoņu tiesības tiek reāli ievērotas.

4.13 Komiteja uzskata, ka šim paziņojumam ir liela nozīme, lai nodrošinātu šīs politikas sekmīgu īstenošanu. Dalībvalstīm un Eiropas iestādēm ir jāīsteno saziņa ar trešo valstu pilsoņiem un jānodrošina viņiem piekļuvi kvalitatīvai informācijai.

4.14 Eiropas Ekonomikas un sociālā komiteja turpinās pasākumus, ko tā pastāvīgi veikusi kā iestāde, kura nodrošina saikni starp organizētu pilsonisko sabiedrību un Eiropas iestādēm, un pastāvīgi veicinās labāko praksi imigrācijas un integrācijas jomā.

Briselē, 2013. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

⁽¹⁾ OV C 286, 7.11.2005., 20. lpp.

⁽²⁾ OV C 27, 3.2.2009., 114. lpp.